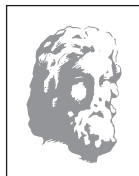

ESTUDIS

HISTÒRIA

El col·legi de La Salle de Figueres durant la postguerra: ideari i realitat

Per Albert Testart i Guri^(*)

Resum

El col·legi La Salle de Figueres havia estat abans de la guerra un revulsiu en l'ensenyament de caràcter privat des de l'arribada procedent de França de la comunitat dels Germans de les Escoles Cristianes a la comarca. Durant tres dècades, havia educat part dels fills de l'elit de la ciutat i s'havia situat com un referent del catolicisme local enfront del domini polític i cultural del republicanisme de caire laicista. Aquest estat ciutadà es transformà completament amb la victòria de l'exèrcit franquista i la implantació del "Nuevo Estado". Fou el moment en què, sense cap oposició, els nous dirigents figuerencs, alguns educats a La Salle, convergiren amb la voluntat eclesial d'hegemonitzar l'espai ideològic i religiós. El col·legi fou un element central d'aquesta política durant els anys quaranta i cinquanta sobretot en l'intent de reproducció del grup dominant dins els paràmetres del règim.

Paraules clau

Franquisme, Història de l'educació, Nacionalcatolicisme, Figueres

Abstract

Before the war, the La Salle school in Figueres had represented a great change in private education ever since the arrival of the community of the Brothers of Christian Schools from France. For three decades, the children of the city's elite had been educated here and it had signified itself as a local catholic reference versus the political and cultural mainstream of lay republicanism. This civil attitude transformed completely with the victory of the Franco regime and the implantation of the New State. This is when, without any opposition, the new Figueres leaders, some of them educated at La Salle, converged with the ecclesiastic idea to take over the ideological and religious realm. The school became a central element of this policy during the 1940s and 1950s, especially in the intent to reproduce the dominant group according to the guidelines of the regime.

Keywords

Franco regime, history of education, National Catholicism, Figueres

Recepció: 01/04/2012 • Acceptació: 04/09/2012.

* Doctorand en Història. Universitat de Girona.

DOI: 10.2436/20.8010.01.113

AIEE, Figueres, 43 (2012), pàg. 329-350

Durant la guerra civil, l'Església catòlica, com a institució, acabarà donant suport al règim que encapçalava el general Franco. Des de la Carta col·lectiva a l'Episcopat mundial sobre la guerra, signada per la pràctica totalitat dels bisbes espanyols i datada el primer de juliol de 1937, ja no quedarà cap dubte del seu posicionament oficial, malgrat algunes dissidències significatives.

Aquest paper de legitimador del qual, des del bàndol nacional, es va qualificar com a *Cruzada*, va tenir repercussions directes en la construcció del *Estado Nuevo* a partir de 1939, un cop finalitzat l'enfrontament bèl·lic. En l'àmbit de l'ensenyament, objecte d'aquest article, l'Estat prengué una posició subsidiària, com de fet havia estat tradicional abans de la Segona República, i donà a l'Església i a les seves institucions escolars un cert paper preponderant en l'educació primària i secundària.⁽¹⁾

Ja la llei de 1938 sobre la reforma del batxillerat afirmava que “*el catolicismo es la médula de la historia de España. Por eso es imprescindible una sólida instrucción religiosa que comprenda desde el catecismo, el Evangelio y la moral, hasta la liturgia, la historia de la Iglesia*”.⁽²⁾ Però serà amb la llei de juliol de 1945, sobre l'ensenyament primari, un cop estabilitzat el règim i desfet ja de les influències més directes del falangisme, inspirat en l'Alemanya nazi

1. Per aprofundir en les normatives legals escolars i el marc ideològic de l'educació del moment, vegeu J. MONÉS i PUJOL-BUSQUETS, *L'escola a Catalunya sota el franquisme*, Barcelona, Edicions 62, 1981, pàg. 147-180; o per a una perspectiva més àmplia, M. de PUELLES BENÍTEZ, *Educación e ideología en la España contemporánea*, Barcelona, Tecnos, 1980, pàg. 299-318.

2. La llei també indica que cal “*la revalorización de lo Español, la definitiva extirpación de lo extranjerizante, hijo de la apostasía y de la odiosa y mendaz leyenda negra*”. És a dir, calia combinar catolicisme i nacionalisme com s'acabarà fent.

derrotada, quan el predomini eclesiàstic en l'ensenyament primari es manifestarà de forma més evident.⁽³⁾

Així, la dedicació de l'estat en recursos econòmics i humans al foment de l'ensenyament públic fou escàs. El número d'escoles construïdes durant els anys quaranta fou mínim. A la pràctica, es deixa l'escola privada, majoritàriament de caire religiós, al càrrec de l'educació primària i secundària.

Si passem a observar el cas altempordanès, després de la guerra, el col·legi de La Salle de Figueres, fundat al 1909, era l'únic centre religiós d'ensenyament de caire masculí.⁽⁴⁾ Aquest fet el singularitzava dins la comarca⁽⁵⁾ i li permetia gaudir, en règim de monopoli, del privilegi que, com veiem, el franquisme donà a les institucions catòliques en l'ensenyament no universitari, especialment en la primera dècada de postguerra.

Tanmateix, tornar a començar, tot i una història al darrere de trenta anys, i posar-se al dia malgrat la legislació a favor, no era fàcil. El final del conflicte suposà per a La Salle figuerenca la necessitat immediata de reorganitzar la vida acadèmica anterior al 1936. El retorn a la normalitat escolar no fou una tasca senzilla, ja que durant les darreres setmanes de la retirada republicana l'edifici de l'escola havia patit els efectes dels bombardejos de l'aviació franquista, els quals causaren danys importants a la capella, al gimnàs i a algunes aules. A aquests desperfectes greus, s'hi afegia la inadequació per a la tasca docent de diverses sales, ja que s'havien usat els darrers temps com a hospital militar.⁽⁶⁾ En definitiva, calia una tasca urgent de reconstrucció i rehabilitació.⁽⁷⁾

3. Afirmar aquesta llei: "La escuela española, en armonía con la tradición de sus mejores tiempos, ha de ser ante todo católica" (...) "Por eso la ley no vacila en recoger, acaso como ninguna otra en el mundo, y, en algunos momentos con literalidad manifiesta, los postulados que consignó Pío XI como normas del derecho educativo cristiano en su inmortal encíclica Divini Illius Magistri. De conformidad con ella y con los principios del derecho canónico vigente, se reconoce a la Iglesia el derecho que de manera supereminente, e independiente de toda potestad terrena, le corresponde para la educación por títulos de orden sobrenatural, y la potestad que le compete, acumulativamente con el Estado, de fundar escuelas de cualquier grado." M. de PUELLES BENÍTEZ, *Educación e ideología en la España...*, pàg. 316.

4. Tot i que la mateixa congregació tenia un col·legi a Agullana que tancà el 1944. S. MARQUÉS, "Aportacions a l'estudi de l'escola privada a la província de Girona durant el franquisme", *L'època franquista. Estudis sobre les comarques gironines, Quaderns del Cercle*, Girona, CEHS, 1987, pàg. 125-137.

5. Per a un panorama general de l'ensenyament comarcal, tot i que més centrat en l'escola pública, vegeu: S. MARQUÉS, "L'ensenyament a l'Alt Empordà els anys quaranta", *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos*, 41, (2010), pàg. 135-156. Per a una visió general de l'ensenyament a Figueres durant l'època contemporània, vegeu: E. PUJOL, J. ROIG, *L'abans. Figueres, recull gràfic 1875-1967*, El Papiol, Editorial Efadós, 2009, pàg. 462-551.

6. El col·legi que regentava la congregació a Girona també havia patit ocupacions i usos similars tot i que amb menors danys finals. DA, *100 anys de La Salle Girona, 1905-2005*, Girona, La Salle-Girona, 2006, pàg. 38.

7. Per a una visió del context general del col·legi durant aquests anys, vegeu: J.M. BERNILS, *Els Fossos, 75 anys d'història*, Figueres, Associació de Pares d'Alumnes del Col·legi La Salle de Figueres, 1984, pàg. 97-120. Totes les cròniques orals i escrites destaquen la importància del director del col·legi, el germà Adolfo Teixidor, en aquesta tasca de supervivència inicial en la postguerra. Vegeu una entrevista

Però no només es tractava de refer la institució a nivell material, les circumstàncies de 1939 havien canviat radicalment, l'orientació que havia dut La Salle de Figueres durant les seves primeres dècades havia de modificar-se fruit del nou règim polític sorgit de la guerra civil. Un conflicte armat que comportà, no només que l'edifici del col·legi fos incautat pel govern republicà,⁽⁸⁾ sinó també la dispersió de tota la congregació, la qual va haver de veure com el seu capellà, mossèn Agustí Burgas, era assassinat.⁽⁹⁾

D'aquesta manera, doncs, durant la primera part de la dècada dels quaranta, la més dura de la postguerra,⁽¹⁰⁾ La Salle figuerenca anà reprenent lentament el seu ritme institucional, tant de portes endins com a nivell de projecció ciutadana.⁽¹¹⁾ Precisament, serà aquesta dimensió d'arrelament assolida des de ja feia temps en certs sectors de Figueres i, també, la simbiosi amb part dels mecanismes de formació de consens del nou règim a nivell local, la que ens portarà a analitzar, especialment a través dels seus instruments de comunicació que editaren entre 1946 i 1957, part de la vida interna del Col·legi dels Germans de les Escoles Cristianes, així com la seva constant presència social i ciutadana.⁽¹²⁾

seva a *Vida Parroquial*, núm. 242 de 9 d'agost de 1940, pàg. 1, i també els comentaris sobre la seva marxa de la ciutat a *Vida Parroquial*, núm 386, de 13 de setembre de 1945, pàg. 2. Cal destacar que els esforços de reconstrucció no es limitaren a l'escola de Figueres, també d'altres col·legis tingueren en el de la capital altempordanesa un punt de suport: "*Es Figueras la providencia visible no solo de Gerona sino de otras comunidades*", DA, *100 anys de La Salle Girona...*, pàg. 24.

8. En un primer moment el col·legi entrà dins el Consell de l'Escola Nova Unificada que creà la Generalitat el mateix juliol de 1936. Se li va canviar el nom per Col·legi Ferrer i Guàrdia i es disposà d'una secció per a l'atenció de la població gitana. Posteriorment es transformà en Escola de Treball. J.M. BERNILS, *Els Fossos...*, pàg. 92.
9. Al centre que posseïa la congregació a Fortià, el germà Esiquio fou assassinat el 3 de setembre del 1936, després d'intentar fugir a França. A nivell de tots els Germans de les Escoles Cristianes, cal assenyalar que durant la guerra es calcula que foren assassinats arreu de l'estat espanyol entorn d'un 12% dels 1.432 membres de què disposaven el 1936.
10. En una inspecció de 28 de febrer de 1941, la Junta Local d'Ensenyament afirmarà: "*La Junta acuerda informar que la labor educativa del establecimiento está conforme con los principios básicos del Nuevo Estado, de Dios y Patria, añadiendo que su cometido es digno del mayor encomio por todos los conceptos.*" Això no obstant, en una altra inspecció del 8 d'abril de l'any següent, malgrat que es considera que compleix totes les normatives, li falta l'autorització d'ensenyament. Una documentació que no semblarà senzilla d'obtenir, tot i la condició de l'escola, ja que no serà fins al 26 de gener de 1943 que la Junta l'acabi concedint després d'un escrit del director sol·licitant la rehabilitació de l'autorització tenint en compte els seus antecedents morals, religiosos i polítics. Arxiu Municipal de Figueres, *Fons d'Instrucció Pública*, caixa 1089.
11. Al primer curs complet (1939-40), hagueren de tancar matrícula amb més de 400 alumnes, dels qual 80 interns, fet que denotava que la demanda no només es mantenia, sinó que s'incrementava. Segons un cens municipal de 1955, el col·legi La Salle encapçalava la llista de col·legis amb més alumnes matriculats a la ciutat (entre 2 i 15 anys), concretament 448, dels quals 167, interns. Les escoles de l'estat en tenien 385 (203 nens i 182 nenes) i les Escolàpies 276 (tot nenes). A nivell d'institut de secundària hi havia 320 alumnes, 140 de fora de la ciutat. Arxiu Comarcal de l'Alt Empordà, *Fons Municipal*, caixa 1804.
12. Per a una visió contextualitzada del procés i el seu marc institucional dins el bisbat de Girona, vegeu: M. JIMÉNEZ, "Actituds de l'Església gironina durant el primer franquisme", *L'Església i societat a la Girona contemporània*, Quaderns del Cercle, Girona, CEHS, 1993, pàg. 211-222.

Concretament, serà el tres de març de 1946 quan trobarem la col·locació de la primera pedra per a la construcció d'aquesta sòlida imatge d'activitat figuerenca per part del col·legi.⁽¹³⁾ Serà el dia de la signatura dels estatuts⁽¹⁴⁾ per a la creació de l'*Asociación de Antiguos Alumnos del Colegio de la Inmaculada*.⁽¹⁵⁾ Però l'aprovació definitiva, que havia de venir del governador civil de la província i del bisbe de Girona, no s'aconseguí fins mesos més tard. El suport i les gestions de l'alcalde de Figueres i, aleshores, procurador a les Corts, Joan Bonaterra, fou fonamental.

De fet, no va ser fins al 15 de desembre de 1946, quan en ocasió de la celebració de la seva primera Assemblea General, es pot considerar fundada oficialment l'Associació.⁽¹⁶⁾ Un esdeveniment que no només trobarem ressenyat en la publicació interna del col·legi, sinó també en els dos setmanaris locals que existien en aquell moment, *Ampurdán* i *Vida Parroquial*.⁽¹⁷⁾ Així, doncs, l'acte s'havia convertit, ja d'entrada, en un veritable esdeveniment del moment a nivell oficial i que remarcava la importància de La Salle com a institució escolar de referència figuerenca.

13. Però ja des de les pàgines del setmanari oficial podem trobar alguns articles anteriors destacant la tasca de la institució. Per exemple, l'article "San Juan Bautista de la Salle y su obra", a *Ampurdán*, núm. 86 de 17 de maig de 1944, pàg. 6.
14. El seu article primer assenyalava que l'objectiu era "*fomentar el perfeccionamiento religioso, moral y cultural de sus asociados y estrechar los lazos de amistad y compañerismo siendo ajena a todo fin político*". El segon demanava que per a ser soci calia "*observar buena conducta moral*". La quota mensual s'establia en tres pessetes mensuals. Els socis podien ser numeraris, supernumeraris, aspirants i honoraris. *Boletín La Salle*, febrer 1947, pàg. 4.
15. Una associació que al cap de sis mesos estava formada per 50 socis i que sis anys després disposarà de 500 membres. Majoritàriament eren socis originaris de l'Empordà però també hi havia presència important d'arreu de Catalunya, reflex de la seva imatge de qualitat educativa arreu del país en alguns sectors socials.
16. Es formà un Consell Assessor integrat per Pere Comas, consiliari; Germà Saturnino, director del Col·legi, i Joan Sutrà Viñas. La Junta Directiva quedà constituïda de la següent manera: president, Joan Junyer de Bodallés; vicepresident, Lluís Roquet Salellas; secretari, Josep Bartolomé Torramilans; tresorer, Lluís Fita Estrada; vocal de Pietat, germà director o delegat; vocal d'Acció Social, Enric Salip Montada; vocal d'Esports, Lluís Bordas Elias i vocal de Teatre, Lluís Vega Ferrer. El càrrec de secretari passarà l'any següent a Joan Guillaumet i el 1948 a Sebastià Delclòs. El 1950 es crea una vocalia d'Esports per a la qual és elegit Miguel Lloveras i el 1951, una de Propaganda a càrrec de Xavier Dalfó.
17. Vegeu *Ampurdán*, núm. 221 de 18 de desembre de 1946, pàg. 3 i *Vida Parroquial* núm. 438 de 23 de desembre de 1946, pàg. 7. L'acte fundacional en si va consistir en una celebració religiosa seguida per diverses competicions esportives (entre elles un "*reñidísimo partido de escudos*"), un banquet amb més de cent comensals i una vetllada teatral per part de l'elenc del col·legi (representaren el drama d'Echegaray, *El Ejemplo*, i un sainet, *Seis retratos tres pesetas*) amb la participació, als entreactes, de l'orquestra La Salle. Entre les obres que hem localitzat que representa l'elenc durant aquests anys, podem citar: *La nicotina*, *El día de la Salle*, *El Terrible Homobono*, *Almas en pena*, *El misionero*, *Un veneno*, *Crimen misterioso*, *Los dos sargentos*, *Los cuatro robinsones* i *Trampa y cartón*. Els dos darrers títols eren escrits per Pedro Muñoz Seca, però, en general, moltes de les obres formaven part de la galeria dramàtica salesiana.

Però al mes de novembre d'aquell any ja havia aparegut el primer número del que constituirà el seu òrgan públic per excel·lència, *Boletín La Salle*, que durà per subtítol *Órgano del Colegio de la Inmaculada y Asociación La Salle de Figueras*⁽¹⁸⁾ i que constitueix la font primària fonamental d'aquesta anàlisi.

La voluntat explícita amb la qual s'inicià la publicació del *Boletín* fou per "*ser el lazo de unión de Profesores y alumnos que LA SALLE transporta en su bajel*". Parteix també del principi que el col·legi havia de mantenir una presència pública en relació amb les seves activitats i els principis rectors dins la societat figuerenca i, fins i tot, més enllà de la pròpia comarca empordanesa, tot constituint-se en una referència educativa de prestigi: "*La de servir de heraldo, portavoz y enlace, tanto de la Asociación de Antiguos como de los Alumnos actuales del Colegio de la Inmaculada*". El seu primer editorial és perfectament clar en les seves intencions: "*En sus páginas quiero grabar los hechos o efemérides del Colegio, los triunfos de sus escolares, y de los que un día ya lejano poblaron sus aulas: en mi calidad de mentor y guía, aunque sin empaque de Dómine, quiero seguir dictando normas y directrices a mis jóvenes lectores: quiero instruir deleitando, quiero entretener honestamente y hacer que mi aparición periódica al principio de cada mes sea esperada con impaciencia, saludada con entusiasmo y leída con fruición por pequeños y por grandes, recordando a unos lo que son y a otros lo que eran cuando frecuentaban estas aulas tutelares*". També es deixa clar la tipologia d'escrits que s'hi trobaran: "*El artículo doctrinal y normativo, el estudio científico literario, la crónica objetiva y detallada, el grupo fotográfico y evocador, el entretenimiento honesto y sugestivo, todo podrá tener cabida en estas páginas, adobadas con la sal y el ingenio de mis colaboradores*".⁽¹⁹⁾ Que serà efectivament el que s'hi trobarà de forma majoritària.

El segon número de desembre de 1946 coincideix amb la festa de la Immaculada i la primera assemblea, com hem comentat, de l'Associació d'Antics Alumnes. Serà l'ocasió perquè Joan Junyer, com a primer president,

18. Per a una fitxa hemerogràfica completa, vegeu: A. TESTART, "Boletín La Salle (1946-1957)", J. GUILLAMET, M. MORENO, A. TEIXIDOR, A. TESTART, *Història de la premsa de Figueres 1809-1980*, Figueres, Ajuntament de Figueres, 2009, pàg. 443-445. Un fet interessant a resseguir en el butlletí són els anuncis, ja que ens proporcionen informació clara dels sectors productius locals afins al col·legi. Cal assenyalar que al *Boletín* apareixen citades tres revistes d'estudiants. La primera sota el títol de *S.E.B.U.* seria escrita per alumnes de cinquè de batxillerat i iniciat al voltant del mes de maig de 1948. La segona, que la substituïria, apareixeria al final de l'any següent sota la capçalera de *Saber*. *Boletín La Salle*, maig 1948, pàg. 9 i desembre 1949, pàg. 8. La darrera, escrita per tercer de comerç, es titulava *Juventud*. *Boletín La Salle*, abril 1950, pàg. 15.

19. *Boletín La Salle*, novembre 1946, pàg. 4.

en faci la presentació explícita dels seus propòsits constitutius.⁽²⁰⁾ Però més important pel que fa als principis que marcaran la publicació durant més d'una dècada i, per extensió l'ideari del col·legi en tot aquell període, és un article titulat *La Inmaculada y España*.⁽²¹⁾ Es tracta d'un escrit en què es defensa la tesi que fou a Espanya, també a Catalunya, on històricament es va generalitzar primer la veneració a la Maria Immaculada, a partir d'on s'exporta a tota l'Amèrica Llatina. El text també ressalta el lligam que aquesta veneració tenia amb la monarquia espanyola, la qual en fou la garant fins a la proclamació per part del papa Pius IX el 1854 del dogma de la seva immunitat del pecat original.

El culte al fet marià, clau en el desenvolupament del catolicisme contemporani hispà, tingué en la postguerra un moment de gran esplendor. Cal recordar en aquest sentit que el 1939 al col·legi de La Salle de Figueres la festa de la Immaculada va reprendre un relleu que no tenia anteriorment i s'uní al, ja tradicional, dia de Sant Joan Baptista, fundador de l'orde lassalià. El resultat de la guerra civil amb la victòria d'una visió particular de l'exèrcit, que tenia la Immaculada com a patrona, també hi jugà un paper en el seu desenvolupament i potenciació. Així, per exemple, durant la celebració de la missa del 8 de desembre de 1946, "*el capellán del Colegio, (...) en vibrantes frases de entusiasmo y de fervor, cantó las glorias y privilegios de María Inmaculada y del glorioso Ejército Español*".⁽²²⁾

Aquests anys, doncs, viuran una nova realitat dels dogmes de la religió catòlica lligats a una nova conjuntura política sorgida de la guerra, a la qual el col·legi s'hi posiciona amb tot el seu sòlid bagatge de més de tres dècades de presència a la ciutat.⁽²³⁾ No és estrany, per tant, que una personalitat com Joan Sutrà, aporti al *Boletín* un article, "Album de mis recuerdos",⁽²⁴⁾ en el qual fa memòria de l'obertura de La Salle figuerenca el 1909 i on destaca els més de dos-cents alumnes inicials, dels quals només quaranta espanyols

20. *Boletín La Salle*, desembre 1946, pàg. 4.

21. *Boletín La Salle*, desembre 1946, pàg. 5. Cal assenyalar també que la publicació s'havia situat, lògicament, sota els bons auspicis de Maria Immaculada i de Sant Joan Baptista de La Salle.

22. *Boletín La Salle*, desembre 1946, pàg. 14.

23. Aquest posicionament anà lligat amb visions pedagògiques deutes d'una voluntat de construir un imaginari completament diferent al pensament republicà derrotat a la guerra. Només cal llegir l'article "¡Antes de entrar... dejen salir!": "A poco de terminar nuestra guerra de liberación, decía un pensador profundo: Los educadores de hoy, antes de dedicarse a enseñar, tendrán que dedicarse a desenseñar lo aprendido por sus alumnos. Tenía razón. Pasaron en verdad aquellos tiempos en que lo que entonces se enseñaba era disolvente, pero no por eso las enseñanzas que se reciben, por esos mundos de Dios, dejan de ser nocivas." *Boletín La Salle*, juliol 1947, pàg. 5.

24. *Boletín La Salle*, desembre 1946, pàg. 12-14.

(la resta eren francesos). Es tracta d'un intent explícit de constatar la presència pública permanent del col·legi i d'una reivindicació de la tasca educativa feta fins al moment, que vol simbolitzar gràficament quan explica la demanda que els germans feren als alumnes quan, en ocasió de trobar la “*Cour de Récréation*” plena de forats, aquells els digueren que estaven fets per plantar-hi arbres i que serien ells, els estudiants, qui haurien de tenir-ne cura futura. Uns arbres que “*resguardarán del sol y embellecerán este Patio*”. Sutrà enllaça també amb el passat recordant el primer de maig de 1910 en què el bisbe va beneir el col·legi i la capella.⁽²⁵⁾

No és estrany tampoc que, mirant enrere, lligui els seus records d'una excursió a Béziers, com a alumne, amb “*nuestro éxodo de 1937*”, ja que aquesta ciutat del sud francès havia estat per a molts germans del col·legi el destí del seu exili recent.⁽²⁶⁾ Però també era el record immediat d'un exili més genèric de moltes famílies d'alumnes. D'aquesta manera, l'ombra allargada de la guerra civil amb la situació problemàtica de la religió catòlica a la rereguarda, especialment en un lloc tan significat com Figueres, no deixarà de manifestar-se en les pàgines del *Boletín La Salle*, des del primer al darrer. De fet, serà, en gran part, un dels seus principis legitimadors i motiu d'orgull.

De ben segur, serà un article de Salvador Perxas, publicat al cap de dos anys, el que ens ajuda a entendre millor el significat que el catolicisme figuerenc donà “*a la postguerra a partir del seu particular prisma de la història recent de la ciutat*”.⁽²⁷⁾ Perxas, a “*Algunas consideraciones sobre nuestra ciudad*”⁽²⁸⁾ descriu la realitat religiosa de Figueres des de mitjan segle XIX com un “*grave quebranto en nuestras viejas tradiciones*”. A partir de 1900 veu la ciutat amb una “*crisis religiosa (que) había llegado al inaudito extremo de que hubiese dificultades para hallar ocho jóvenes dispuestos a ser portadores del palio de una procesión de Corpus*”. Però no busca la culpa del combat contra

25. Aquest exercici de nostàlgia per tal d'assentar sòlidament la presència del col·legi en la realitat ciutadana, també tindrà una dimensió gràfica. Continuament al butlletí hi trobarem fotografies del passat recent que remarquen la connexió amb les èpoques pioneres.

26. L'origen del col·legi figuerenc té una relació directa amb el seu homòleg de Béziers. Vegeu: DA, 100 anys de la Salle a Figueres. *Història, celebració i testimonis*, Figueres, La Salle Figueres, 2011, pàg. 31-37. Durant la postguerra, les relacions amb el col·legi d'aquesta ciutat foren contínues amb excursions en ambdós sentits. Per exemple, vegeu l'article “Al margen de una visita postescolar” on es ressenya el programa d'actes d'una visita a Figueres per part d'un grup de vuitanta exalumnes francesos, a *Vida Parroquial*, núm 615, de 9 de juny de 1950, pàg. 3. O bé, l'excursió en sentit invers, “Nuestra excursión a Béziers” a *Boletín La Salle*, juny 1951, pàg. 24-28.

27. Probablement, els textos que més han aprofundit en l'anàlisi històrica de la problemàtica entorn el fet religiós a Figueres siguin: A. ROMERO; J. PLA, *Catolicisme i anticlericalisme a l'Empordà del XIX*, Figueres, Edicions Federals, 1987 i J. PLA; A. ROMERO, “Les bases del conflicte Església-República a Figueres (1931-1936)”, *Cercle d'Estudis Històrics i Socials de Girona*, Girona, 1993, pàg. 149-168.

28. *Boletín La Salle*, març 1948, pàg. 6.

l'Església Catòlica en una minoria activa sinó en la “*indiferencia religiosa, creciente de día en día, que había llegado a invadir en mayor o menor grado las diversas capas sociales de Figueras*”. Considera, no obstant això, que a punt d'arribar a la meitat de segle xx ja s'havia aconseguit superar, però encara creu que cal seguir lluitant contra “*los últimos rescoldos de hostilidad o incomprensión que la ignorancia pudiere aún mantener en algunos corazones*”. Perxas veu en la fundació del Patronat de la Catequística⁽²⁹⁾ el moment clau que va revertir aquella realitat del catolicisme local. Un esperit que en aquells anys quaranta veu reflectit en la nova Acció Catòlica com els continuadors naturals.⁽³⁰⁾

Tanmateix, i aquí hi ha la clau analítica a destacar, per assolir aquest renaixement catòlic, l'article en remarca la importància cabdal dels alumnes sorgits del col·legi de La Salle:⁽³¹⁾ “*Creemos poder afirmar con el mayor fundamento que buena parte de las realizaciones que constituyen hoy nuestra mejor satisfacción, no hubiera sido posibles sin la previa siembra de la fecunda instrucción religiosa, llevada a cabo curso tras curso, en tantos corazones juveniles por los beneméritos hijos de San Juan Bautista de la Salle*”. Però Perxas vol anar més enllà. Satisfet per la feina feta, considera que ja no és el moment de salvar només individus com fins aleshores s'havia fet. Cal que el nou catolicisme s'involucri en la temàtica social i cal que ho faci en el sentit que marca la doctrina que va emanant de la institució papal: “*Hoy no necesitamos únicamente jóvenes cristianos: necesitamos jóvenes cristianos con la inquietud de*

29. Per una àmplia aproximació a la seva història, vegeu: J.M. BERNILS, *75 anys del Patronat de la Catequística de Figueres*, Figueres, Patronat de la Catequística, 1998.

30. En un article més tardà titulat “Cruzada eucarística y aspirantado parroquial de Acción Católica” quedarà molt clar el missatge i la intenció en demanar els que pleguen de la Cruzada que es facin membres d'Acció Catòlica (AC) ja que “*no basta con hechar cimientos, hay que coronar la obra*”. *Boletín La Salle*, desembre 1953, pàg. 23.

31. En un mateix sentit se situarien dos discursos en ocasió de la celebració del tercer centenari del naixement de Sant Joan Baptista de La Salle el 1951. El primer, de l'alcalde de Figueres del moment, Joan Bonaterra: “*Por esta ayuda eficaz para su recristianización, debe Figueras gratitud al Instituto de las Escuelas Cristianas y, principalmente, a todos los Hermanos que de manera anónima, pero con espíritu de apóstol han pasado por este Colegio figuerense.*” El segon, de qui el substituirà en l'alcaldia, Joan Junyer de Bodallés: “*¡Cuánto bien, repito, Colegio muy amado has hecho en Figueras! ¡Cuánto bien has hecho por Dios y por la Patria! ¡Oh! Si salieran de las tumbas nuestros abuelos cuan diferentes te encontrarían, bella capital ampurdanesa. Que distinta ciudad es la liberal y anti-religiosa de antaño con lo reposada y religiosa de hogaño. Qué cambio has experimentado en tu manera de pensar y de ser. Ya no piensas como antes, que la Religión era cosa de mujeres en el que desgraciadamente eran contadísimos los hombres que practicaban. (...) En este resurgir religioso, es indiscutible, que el Colegio ha contribuido en gran parte.*” *Boletín La Salle*, gener 1951, pàg. 15 i pàg. 17-18. En la mateixa orientació i ja al 1941, el mossèn Josep M. Cervera, en ocasió d'unes conferències d'AC, recordà la importància de certes institucions escolars religioses de Figueres d'abans de la guerra: “*Escuelas Pías, de las Religiosas de la Presentación y de los hijos de San Juan Bautista de la Salle, que especialmente han ejercido su santa misión en nuestra ciudad.*” *Vida Parroquial*, núm. 270 de 21 de gener de 1941, pàg. 1.

la vocación apostólica en su propio ambiente. En Figueras, y en todas las parroquias del abierto Ampurdán". En definitiva, cerca quadres per a Acció Catòlica.⁽³²⁾

El context precis d'aquest escrit que comentem se situa a les vigílies d'una trobada comarcal d'AC a Garriguella on acabaran assistint alguns alumnes. De fet, el col·legi de La Salle, més concretament les seves congregacions d'alumnes, era vist com el planter de futurs membres actius d'AC. El proselitisme en defensa d'aquesta línia de continuïtat entre el món escolar i el món del laïcat entorn de la parròquia figuerenca (aleshores únicament existia la de Sant Pere) fou una constant que podem resseguir en diferents intervencions al *Boletín*. Així, el 1952 trobem de forma ben explícita el que acabem de comentar: "*Entre la Cruzada Eucarística y la Acción Católica no existe incompatibilidad alguna, antes al contrario, se complementan entre sí según declaró S.S. Pío XI: La Cruzada Eucarística es la escuela primaria de la Acción Católica. El trabajo de la Cruzada consiste en preparar espiritualmente a los niños para emprender a su debido tiempo la difícil y muchas veces ingrata tarea del apostolado seglar bajo la autoridad de la Jerarquía Eclesiástica*".⁽³³⁾

Aquesta apel·lació a la figura del papat (històric o present) serà una constant al butlletí des dels inicis de la dècada dels cinquanta. Un cop els referents d'un catolicisme vinculat al falangisme oficial (nacionalcatolicisme) començaven a perdre presència efectiva, la connexió romana, molt més homologable internacionalment, prendrà el seu relleu operatiu dins l'imaginari ideològic.

32. En aquest sentit, cal recordar la profunda sintonia ideològica de les paraules de Perxas amb els principis espirituals socialcristians que guiaven els textos i els missatges d'una publicació de vida breu situada en l'òrbita del Patronat de la Catequística, *Ideal*. Vegeu: A. TESTART, "Ideal (1943,1946)", J. GUILLAMET; M. MORENO; A. TEIXIDOR; A. TESTART, *Història de la premsa ...*, pàg. 441-442. De fet, els lligams entre AC i el col·legi de La Salle els podem trobar també en el terreny esportiu, especialment amb campionats de bàsquet, en la participació de l'elenc teatral en festes escolars i en sessions de cinema. Vegeu les declaracions programàtiques del germà director en acabar el primer curs complet després de la guerra: "*Desde luego nuestra intención es colaborar en todo a la obra de Acción Católica, favorecer y fomentar el amor a la parroquia por encima de todo otro afecto*". Però el projecte ja existia anteriorment, ja que segons afegeix, amb el Dr. Burgas havien pensat en formar un grup d'AC. *Vida Parroquial*, núm. 242, de 9 d'agost de 1940, pàg. 1. També existia un grup d'*Aspirantes de AC* que s'hi reunia setmanalment i, en alguna ocasió, a les dependències de l'escola tenien lloc el *Retiro-Asamblea Comarcal de los Hombres y Jóvenes de A.C. y Ejercitantes del Alto Ampurdán*. Per exemple, el 8 de gener de 1950 el *Presidente de la Junta Local de la Obra de Ejercicios Espirituales* (Leopoldo Banet) desenvolupa una ponència sobre "*Ejercicios Espirituales, Recristianización de la Sociedad*", "*inculcando a los presentes la necesidad de fomentar más las tandas de Ejercicios, como único medio eficaz de recristianizar la Sociedad*". Cal remarcar també, que el futur alcalde de la ciudad, Ramon Guardiola, dicta una conferència sobre "*Las Peregrinaciones Comarcales a los Santuarios Marianos*". *Vida Parroquial*, núm. 594, de 13 de gener de 1950, pàg. 2.

33. *Boletín La Salle*, desembre 1952, pàg. 22.

Què era, però, la *Cruzada Eucarística*? Es tractava d'una de les congregacions existents al col·legi⁽³⁴⁾ que és definida com: “*no sólo es una asociación piadosa sino una verdadera forja para la formación de niños y jóvenes. Son admitidos en ella, todos cuantos manifiesten el deseo de ser buenos y se comprometen a cumplir las cuatro consignas de la Cruzada Eucarística: Ora, comulga, sacrificate, sé apóstol. Es una verdadera escuela de formación moral, que coloca al niño en un ambiente de piedad y trabajo y le obliga a una superación constante en el cumplimiento de su deber*”. Els seus membres eren vistos com una elit: “*La Cruzada Eucarística es un grupo de selectos. Toda selección está por encima de lo ordinario. Sobrenada sobre la masa como el aceite sobre el agua. De aquí que los Cruzados tengan unas obligaciones especiales que cumplir*”.⁽³⁵⁾ Es dividien per edats en dos grups, el dels petits i el dels grans.⁽³⁶⁾

Com veiem, en la reconstrucció de l'espai públic catòlic de postguerra, La Salle hi tingué, doncs, un paper clau que no fou casual. Al contrari, partia d'uns plantejaments ideològics i estratègics perfectament definits. Vegem les paraules del germà director en la festa de Sant Joan Baptista de La Salle de l'any 1948 en acomiadar-se dels alumnes que finalitzaven els seus estudis: “*Vais a dejar de ser Colegiales y pasais a la categoria de Exalumnos, ingresando en esta gran familia Lasaliana, cuyas ramificaciones se extienden por todas partes del mundo donde la Estrella pentagonal de los Hijos de la Salle aparece con sus magníficos destellos*”. I referint-se a l'Associació d'Antics Alumnes, que feia poc que s'havia creat, recorda que “*no puede ni debe ser obra de uno, debe ser obra de la colectividad. Nuestra Asociación está llamada a ser una gran palanca que renueva no diré al mundo como la de la Arquímedes pero sí esta comarca*

34. A les darreries de 1946 estava formada per 60 congregants. La presidia Josep Perxés Santomà amb Joaquim Lluçà Olivet com a vicepresident, Rogeli Machado Moral com a secretari, Joaquim Teixidor Valent com a tresorer i Eugeni Martínez Sanllehí, Jordi Carreras Ginjaume i Josep Roca Cuadras com a vocals. Aquesta congregació datava ja de 1909 i era definida de la següent manera: “*Estas asociaciones, por medio de buenos ejemplos, consejos y exhortaciones, los sostienen (els alumnes) en un ambiente más intenso de piedad; les proporcionan fuentes abundantes de energía sobrenatural y los estimula a esfuerzos sostenidos y más constantes en el tender hacia lo mejor*.” *Memoria Escolar*, 1951-1952, pàg. 35. Per entendre què suposava ser un congregant, vegeu l'article “¿Qué es y qué pretende ser un congregante?”, *Boletín La Salle*, desembre 1952, pàg. 21. També existien altres congregacions com la Mariana o la de la Immaculada i Sant Joan Baptista de La Salle. Sobre aquesta darrera tenim una àmplia ressenya de les seves activitats i finalitats signada pel seu secretari, Víctor Ferreres: “*(...) nosotros con el ejemplo de una piedad sólida, del estudio hecho a conciencia y de una educación esmerada, hemos de ser faros luminosos que guien por el camino del bien a todos nuestros compañeros*.” *Memoria Escolar*, 1953-54, pàg. 66-68. Finalment, la del Nen Jesús, la qual després d'uns anys inactiva tornà a constituir-se el 1953 per part dels alumnes més joves. *Memoria Escolar*, 1953-54, pàg. 64.

35. *Boletín La Salle*, desembre 1951, pàg. 12.

36. Entre les diverses obligacions que tenien els croats, podem citar el pagament d'una quota de dues pessetes al mes, una reunió setmanal de formació, l'assistència a la funció eucarística setmanal i l'assistència a missa cada dissabte i a la funció eucarística del diumenge a la tarda.

ampurdanesa; pero para ello se necesita el punto de apoyo de la buena voluntad práctica de sus miembros. (...) Queridos alumnos: Esto no necesita comentario. Sed valerosos. Los enemigos son muchos, sed valientes. Emplead las armas que aquí se os ha enseñado a esgrimir y que ya conocéis. Sed leales: Leales a Dios, leales para con vosotros mismos, leales para con los demás”.⁽³⁷⁾

Mig any després, en un banquet de l'assemblea de l'Associació, podem veure com s'aprofundeix i es concreta molt més el missatge per part de l'arxiprest de la parròquia de Sant Pere, el qual “*manifestó su alegría de sumarse al acto expresando la esperanza de que la Asociación La Salle de Figuras sea el árbol gigante que extienda sus ramas sobre todas las actividades de la Ciudad, de manera que como va sucediendo ya, en la administración de la Ciudad como en la Banca, en el Comercio y en la Industria, en las manifestaciones religiosas, como en las artísticas y deportivas, los Exalumnos del Colegio ocupen los cargos de mayor responsabilidad*”.⁽³⁸⁾

En aquest sentit, sens dubte, el fet que el 1955 la meitat de regidors del consistori figuerenc fossin exalumnes del col·legi era motiu de gran satisfacció per l'assoliment d'uns objectius d'hegemonia ideològica⁽³⁹⁾ i, al mateix temps, era evidentment un clar indicatiu dels mecanismes de selecció política del moment: “*Nuestros ediles. Seis son sobre doce los antiguos alumnos que comparten la responsabilidad a que da lugar el cargo de concejales del*

37. *Boletín La Salle*, juny 1948, pàg. 14. La idea que La Salle era una gran família és una constant en les declaracions públiques dels membres de l'Associació i ho trobem en moltes de les notícies aparegudes en el seu butlletí. Així, per exemple, feliciten Miguel Delibes pel premi Nadal de 1947 per *La sombra del ciprés es alargada* ja que havia estat alumne de La Salle de Valladolid. *Boletín La Salle*, febrer 1948, pàg. 17. A principis dels anys cinquanta sota el títol de *Notas Lasalianas* es parlarà reiteradament de diversos temes vinculats a diferents col·legis de La Salle a Europa. També, una especial referència a Espanya es pot trobar al reportatge sobre els 75 anys de La Salle a la península en ocasió de les Bodes de diamants: *Boletín La Salle*, març 1953, pàg. 13-16. A poc a poc, apareixerà al butlletí tot un seguit de notes de societat entorn a casaments, natalicis i altres notícies sobre la vida privada dels exalumnes. Una fórmula per mantenir la cohesió com a grup d'origen. També, per mantenir el lligam amb els exalumnes universitaris, sabem que els alumnes que acabaren el batxillerat al curs 1946-47 havien fundat una “*Peña Ampurdanesa Fútbol Club que funciona en Barcelona durante el curso universitario*”. *Boletín La Salle*, gener 1950, pàg. 3. Un capítol a part són les informacions contínues entorn als exalumnes que han seguit una vida religiosa, ja sigui com a capellans o com a membres de l'orde lassaliana.

38. *Boletín La Salle*, gener 1949, pàg. 8. Poc després, el nou vocal d'Acció Social, Joaquim Teixidor, en la seva presentació, afirmarà: “*ha llegado el momento, queridos socios de La Salle, de lanzarnos al ataque y logro de nuestras posiciones. De todas partes, principiando por nuestra primera Autoridad jerárquica, el señor Obispo, nos viene alientos y consignas, en las que cifra su esperanza, de ver en nosotros una ayuda poderosa en el campo de la Iglesia, y ¿qué decir de nuestro celoso Párroco, el Rdo. Xutglá, quien ve en nuestra Asociación como el brazo derecho de su obra parroquial?*”, *Boletín La Salle*, gener 1950, pàg. 3.

39. Per a una anàlisi del paper del sistema educatiu en la construcció (o manteniment) d'una classe dominant i el paper de l'Església catòlica en la direcció de la societat espanyola, vegeu: R. NAVARRO, *La enseñanza primaria durante el franquismo (1936-1975)*, Barcelona, PPU, 1990, pàg. 31-40.

Ayuntamiento: Htre. Sr. Alcalde: D. Juan Junyer de Bodallés; D. Luis Fita Estrada, primer teniente de alcalde; D. Luis Roquet Salellas, teniente-alcalde; D. Luis Bordas Elias, teniente-alcalde, D. Mariano Dalfó Pagés y D. José Mª Illa Puntí, concejales.⁽⁴⁰⁾ De fet, ja al 1948 es felicitaven també per l'elecció via "tercio familiar" de quatre parets d'exalumnes⁽⁴¹⁾ o d'alumnes del moment i de l'atorgament a Joan Bonaterra de l'Orde de Cisneros.

L'ascens social, econòmic i polític dels exalumnes era motiu d'orgull i conseqüència d'una voluntat de presència contínua en l'espai públic. Veiem en quins termes de satisfacció es ressenya la processó de Corpus de l'any 1947: "*Aquella raquítica manifestación religiosa de antaño, se ha visto este año sumamente concurrida tanto en el número que tomaron parte asistiendo a ella como en el número de admiradores. El ornato de las calles con artísticas alfombras de flores o simplemente de serrín de diferentes colores, daban un tono de belleza incomparable. El Colegio contribuyó a la brillantez del acto asistiendo en corporación llevando además las Banderas de la Congregación Mariana, de Acción Católica y el Banderín del Aspirantado*".⁽⁴²⁾

40. Cal dir que els tres primers, al desembre de 1953, eren elegits com a president, tesorier i vicepresident de l'Associació d'exalumnes. *Ecos de la Asociación de la Salle*, abril 1955, pàg. 1. En el mateix sentit, al cap d'un any, però a un altre nivell, aquesta publicació s'enorgullia que també tres alumnes del col·legi formaven part de la *Peña Blanca*: *Ecos de la Asociación de la Salle*, abril-maig 1956, pàg. 5. Lògicament i seguint la relació en sentit invers, amb motiu del cinquantenari de l'escola, l'Ajuntament s'adhereix a les celebracions en aquests termes: "*poder contar para el porvenir con un Colegio de los Hermanos de las Escuelas Cristianas, establecimiento de enseñanza de alta categoría por la calidad intelectual y pedagógica de sus profesores y por los medios económicos de que dispone*." A més a més, els regidors destaquen que el col·legi és una font de consum, tant al moment de la construcció com en el present "*ya que entre Hermanos, asalariados e internos, en el Colegio hay un promedio de 220 personas que no vivirían en Figueras si él no existiera*." Arxiu Municipal de Figueres, *Actes de l'Ajuntament de Figueres*, 17 d'abril de 1959.

41. Es tractava d'Enric Arbolí, Josep Cuffi Serrat-Calvó, Josep Maria Vidal Sastreger i Josep Vilanova Ginjaume. Seguint aquest lligam amb les autoritats municipals, l'any següent, el col·legi col·laborà en el projecte del Museu de l'Empordà que intentava potenciar l'Ajuntament. Concretament prestà quatre quadres de la seva propietat titulats: *Jesús y San Juan, Monje entregando una bolsa, San Sebastián i La Sibila*.

42. *Boletín La Salle*, juliol 1947, pàg. 18. La presència dels alumnes de La Salle en aquesta processó és vista com un element més de suport del règim per la premsa local: "*En el centro de la procesión entre ambas filas, figuraban los portantes de los guiones de los Colegios y Centros de Enseñanza; una sección de los Cruzados del Colegio de la Salle con sus vistosos uniformes; los guiones de las Centurias Ampurdán y Carlos Godoy, del Frente de Juventudes y la Bandera de dicha delegación*." *Ampurdán*, núm. 767, 26 de juny de 1957, pàg. 1. També, en ocasió d'un seguit de conferències celebrades a la Sala Edison i organitzades per l'Institut de secundària i l'Ajuntament de la ciutat, després de destacar la labor d'ambdues institucions, s'afirma que estan "*integradas, en parte, por antiguos alumnos de nuestro Colegio, y que van (les conferències) encaminadas a elevar el nivel cultural de nuestra ciudad*". L'article es clou comentant algunes exposicions de pintura en què participen alguns alumnes i exalumnes. *Boletín La Salle*, febrer 1949, pàg. 15. No cal dir, també, que les exposicions a càrrec de Ramon Reig eren ressenyades habitualment al butlletí del col·legi. A nivell de millora en l'ensenyament, l'Associació organitzarà cursos de francès i anglès, oberts a tothom. *Ampurdán*, núm. 372 de 2 de novembre del 1949, pàg. 6.

La filatèlia també ajudarà a la presència ciutadana, secció creada a inicis de 1947. A l'abril d'aquest any ja arriben a 34 socis i assoleixen diversos premis al I Concurs Filatèlic de l'Empordà,⁽⁴³⁾ en especial el germà Àngel. La *Sección Filatélica de la Asociación La Salle* serà coorganitzadora també d'una borsa de segells que se celebrava els diumenges a la seu del col·legi.⁽⁴⁴⁾ A l'any següent, des de les pàgines de l'òrgan oficial, Bonaventura Ymbert, posteriorment una de les ànimes de l'associacionisme filatèlic al Casino Menestral, escriurà un article divulgador sobre la temàtica titulat *La goma original*.⁽⁴⁵⁾

Tanmateix, serà mitjançant l'esport com la presència del col·legi agafarà una rellevància més activa al món figuerenc. A través del *Boletín* tenim notícies ja des de 1947, però havien començat anys abans, de campionats d'equips de futbol de La Salle figuerenca amb d'altres de l'Escolania parroquial, del Patronat de la Catequística o del Frente de Juventudes.⁽⁴⁶⁾ Torneigs organitzats precisament per les entitats juvenils de Falange o directament pel col·legi sota la denominació de *Trofeo del Colegio de la Inmaculada*. Aquestes trobades aviat s'estenen a d'altres esports com, per exemple, el tennis de taula.⁽⁴⁷⁾

El ciclisme també serà objecte d'interès durant la postguerra, com ho serà de forma destacada a la ciutat al llarg de la dècada dels cinquanta. Al 1948, des del col·legi ja s'organitza la *I Carrera Ciclista La Salle*⁽⁴⁸⁾ amb col·laboració amb el Club Ciclista Empordanès. El basquet serà un altre dels esports estrella. Per exemple, aquell mateix any s'organitza un partit contra el *Regimiento de Ingenieros Badajoz*.⁽⁴⁹⁾

43. Al III Certàmen Filatèlic del Ampurdán de 1952 organitzat per l'Associació, podem llegir que "cuenta con la participación de valiosas colecciones destacando una colección de sellos religiosos, otra de deportivos y una serie de cartas dirigidas al Generalísimo en los comienzos del movimiento Nacional, etc.", Ampurdán, núm. 525, 8 d'octubre de 1952, pàg. 20.

44. *Vida Parroquial*, núm. 483, 6 de novembre de 1947, pàg. 10. Vegeu també: A. TESTART, *El Casino Menestral Figuerenc, 1939-1970. Un estudi de sociabilitat sota el franquisme*, Figueres, Ajuntament de Figueres, 2010, pàg. 175-178.

45. *Boletín La Salle*, febrer 1948, pàg. 14.

46. Coneixem altres equips que hi participen com JACE, Titán o At. Aviación. La Salle també disposava d'un segon equip anomenat *Juventud*. L'acondicionament a la fi de 1946 de la finca de Bellavista, situada als afores de la ciutat i propietat de la institució, suposà disposar d'una important infraestructura esportiva pròpia i un factor diferencial en relació amb la resta d'escoles.

47. El 12 d'octubre de 1947 s'inaugura una pista de tennis al pati del col·legi.

48. Sabem que a les festes en honor de Sant Joan Baptista de La Salle de 1949 se celebra una segona edició amb un circuit que recorre Figueres, Torroella de Fluvià, Sant Pere Pescador, Castelló d'Empúries i Vilatenim. *Ampurdán*, núm. 347, 11 de maig de 1949, pàg. 6.

49. Les notícies sobre esports i sobre els èxits dels equips del col·legi ompliran moltes pàgines del butlletí escolar, però també apareixen entrevistes a esportistes professionals. Per exemple, les que realitzà l'exalumne Xavier Dalfó (quan ja era redactor del setmanari *Ampurdán*) a la *Memoria 1951-52*. Dalfó també intervindrà decisivament en la secció de cinema.

L'educació física en si mateixa no és evidentment una novetat de postguerra, tot i que hi agafi un caire més intens. Serà Enric Salip que sota el títol de *Postales retrospectivas*⁽⁵⁰⁾ recordarà la tradició del col·legi en aquest àmbit. En aquest article comentat explicarà com al dia de Sant Joan Baptista de La Salle (ho centra a l'any 1924) se celebraven ja festivals gimnàstics (“*ejercicios en las paralelas y barra fija, saltos y carreras, instrucción militar, esgrima, partidas de escudos, de crosses*”). De fet, doncs, tot un exemple de la visió de l'esport com un component de disciplina (les jerarquies militars de la ciutat hi eren presents) i com, en tant que activitat, s'estava estenent a la societat catalana a partir dels col·legis religiosos.

Aquesta activitat de demostracions físiques serà una constant que té com a exemple el *Festival Gimnástico* que se celebra en ocasió de les bodes d'or del col·legi el 17 d'abril de 1959: “*Todos los alumnos, seiscientos en total, demostraron todo su entusiasmo y un gran interés en la realización de los múltiples ejercicios gimnásticos con una limpia ejecución y una magnífica coordinación de movimientos*”.⁽⁵¹⁾

En un règim com el franquista on el paper de l'exèrcit era clau i on la victòria militar era el seu element legitimador, la seva presència ideològica en l'àmbit educatiu era vista com a fonamental. A principis de 1948 coneixem la celebració de diferents conferències d'apostolat castrense a la sala d'actes del col·legi: “*tratándose de un tema moral o apologético y otro de tema de libre elección del conferenciante*”.⁽⁵²⁾ I en ocasió del final d'aquell curs, concretament el 23 d'abril, el tinent coronel del cos d'enginyers, Francisco Delgado, imparteix una altra xerrada sobre *Consejos de orientación*.

Però, a part del proselitisme militar a nivell dels alumnes, la relació amb l'exèrcit tenia també un caire institucional. Amb motiu de la festa de la Immaculada, patrona de La Salle figurenca i també de l'arma d'infanteria, se celebraren misses en el seu honor a la capella del col·legi que formaven part dels actes que es desenvolupaven durant tota la jornada a la ciutat, com ara una desfilada.⁽⁵³⁾

50. *Boletín La Salle*, febrer 1947, pàg. 8-9.

51. L'article de premsa destaca també que el Festival forma part “*de la completa formación del Colegio*” ja que “*con la formación religiosa e intelectual está la educación física de los alumnos*” i s'aconsegueix el “*perfeccionamiento muscular, psicológico y moral*.” *Impetu*, núm. 5, maig de 1959, pàg. 4. Sobre la diada de 1946, a l'òrgan intern del col·legi, hi podem llegir: “*el capellán del Colegio, quien en vibrantes frases de entusiasmo y de fervor, cantó las glorias y privilegios de María Inmaculada y del glorioso Ejército Español*.” *Boletín La Salle*, gener 1947, pàg. 14.

52. *Boletín La Salle*, febrer 1948, pàg. 19.

53. Només cal veure la llista completa de personalitats civils i militars presents a l'any 1950: *Ampurdán*, núm. 430, 13 de desembre de 1950, pàg. 1.

Però la litúrgia del nou estat victoriós no es limita a les festes religioses significatives. L'entrada de les tropes franquistes a Figueres el dia 8 de febrer de 1939 serà recordat i commemorat anualment. La significació i la interpretació des del butlletí del col·legi és clara: *"el día 8 del finido mes se cumplieron ocho años de aquella histórica fecha en que los soldados de España, acaudillados por nuestro Generalísimo Franco, liberaron la ciudad de Figueras de la tiranía moscovita"*.⁽⁵⁴⁾

Aquest tipus de declaracions d'identificació amb el règim són constants, especialment amb la figura del cap d'estat.⁽⁵⁵⁾ Són escrits que formen part de la visió hegemònica dels sectors que se sentien guanyadors de la guerra i que participaven en la difusió dels seus ideals. En la *Memoria del curs 1952-53* quedarà perfectament explicitat aquest sentit d'implicació: *"En estos momentos, en que halagados nos vemos, fruto de nuestro trabajo docente, a dos promesas nos obligamos: dar a conocer y hacer vivir el glorioso trozo de Historia, a los niños y jóvenes de hoy, que se desprende en el heroico amanecer del 18 de julio de 1936, que por su épica, resulta legendario, y repetirle que estamos a tu lado, por habernos conducido con tacto, inteligencia y sagacidad"*.⁽⁵⁶⁾

Aquest apostolat ideològic el podem exemplificar amb la conferència que imparteix el *Día de los Caídos* de 1949 Eduardo Pérez-Agudo, catedràtic de geografia y de formació política de la UB, i que el butlletí del col·legi ressenya entusiàsticament.⁽⁵⁷⁾ O bé, amb la publicació d'un article de Claudio

54. *Boletín La Salle*, març 1947, pàg. 14.

55. Vegem l'exemple d'un poema titulat *Franco* escrit pel germà Roland. *"Alors qu'il déposait, vainqueur, devant la Croix // Sa redoutable épée aux éclairs invincibles, // Dans l'ombre, autour de lui, s'inclinaient, invisibles // Les héros espagnols et chrétiens d'autrefois. // Ils s'inclinaient dans l'ombre, autour de lui, les Rois // De la Reconquista, ces preux inaccessibles // A la peur énervante, et qui prenaient pour cibles // Les donjons sarrasins, aux sinistres parois. // Ils étaient là, le Cid Campeador, Pélagie, // Et Guzman el Bueno, si vaillant et si sage: // Noms sans cesse volant de l'un à l'autre écho. // Mais, de l'Espagne entière, en immense rafale, // Une rumeur d'amour s'élève triomphale, // Vers son Libérateur et Caudillo: FRANCO!"* A més a més, a peu de pàgina s'afirma: *"Mientras una parte de la prensa extranjera, vendida al oro de Moscú se afana en empañar el brillo de la mayestática figura del Caudillo, la pluma bien tallada de un admirador suyo, le dedica, en lengua de Comeille, el soneto que aquí reproducimos."* *Boletín La Salle*, juliol 1947, pàg. 7. Per si no n'hi havia prou, a l'any següent es publica un altre poema signat per Salor dedicat *Al Caudillo de la Patria en el IX aniversario del Día de la Victoria* i titulat, tot en majúscules, *"FRANCISCO FRANCO BAHAMONDE"*: *"Espada // Limpia " y fulgente de bruñido acero, // Paladín esforzado y Caballero // De rancia estirpe y de virtud probada. // En vano la caterva desalmada // De apátridas, que ampara el extranjero, // Redobra su furor, sañudo y fiero // En contra de tu fama acrisolada // Mientras no haya en España corazones // Que olvidad pueden tu gloriosa historia, // Aureolada de esplendente brillo, // Tu serás a la faz de las Naciones // El artífice fiel de la victoria // Y de la Patria el inmortal Caudillo."* *Boletín La Salle*, abril 1948, pàg. 8.

56. L'article titulat *"Su Excelencia Caudillo de España"* és signat per les sigles M de R. *Memoria Escolar*, 1952-53.

57. Explica *"la gira histórico-patriótica que en unión de los congresistas hispano-americanos acaba de realizar"* (Pérez-Agudo). *"Termina narrando la apoteósica recepción hecha al Caudillo a su regreso de la nación hermana, Portugal"* i *"pone fin a su conferencia exhortando a los colegiales a seguir las huellas y ejemplos de aquellos caídos, cuya memoria celebramos y que si cayeron, fue para levantarse y brillar como los luceros en el firmamento hispano, con resplandores de gloria."* *Boletín La Salle*, desembre 1949, pàg. 10.

Morcillo, *Resortes de Juventud*,⁽⁵⁸⁾ un escrit que fonamenta les causes de la guerra des del punt de vista falangista on, de fet, parla de Montero, el *estudiante caído* que formava part del reiterat martirologi del règim i un pretès exemple a seguir per les noves generacions.⁽⁵⁹⁾

Tanmateix, aquesta propaganda no tindria sentit pràctic si no acabés reflectida en el pensament i en els escrits dels alumnes als quals anava adreçada. Així, podem veure com un alumne de setè de batxillerat publicarà aquests versos en unes pàgines dedicades a *Ensayos literarios: Cayeron como españoles // por su Patria y por su Dios, // con la canción en los labios // y en el pecho una oración. // Fue una mañana de Julio // antes de salir en sol, // cuando cayeron valientes, // por su España y por su Dios*.⁽⁶⁰⁾

58. "Desde algunos años antes de nuestra Guerra de Liberación, estaba España dividida en dos partes; ambas separadas por muros infranqueables. Una representaba la continuidad de la existencia nacional; la otra trataba de interrumpirla. De una parte el honor y el temple; de otra, la cobardía y la traición. Las turbulentas aguas del comunismo, amenazaban inundarlo todo. El materialismo y egoísmo de las gentes, el libre examen, la vida de hotel, de bar y de cabaret, habían envenenado las costumbres. Y así íbamos viviendo día a día el derumbamiento de nuestra Patria (...) Huelgas, crímenes, atropellos, malestar por doquier y, de pronto, el milagro. En torno nuestro surge, como por arte de magia, una juventud impetuosa, arrolladora, heroica, que opone todas sus defensas ante la disolución inminente." *Boletín La Salle*, març 1952, pàg. 18.

59. El món del falangisme té també una certa presència constant durant els anys quaranta, amb assistències a misses per José Antonio a Girona per part de delegacions del col·legi. També, *el día del Dolor* de 1948 és ressenyat de forma àmplia tot comentant un "acto patriótico" que tingué lloc "con motivo de la conferencia" i amb l'assistència d'instructors del Frente de Juventudes, de Lope Pérez-Comés, el qual "con pleno dominio de sí mismo, con dicción clara y con emoción profunda el orador pasa al tema de sus discursos hablando de quién era José Antonio y porque lo mataron." *Boletín La Salle*, desembre 1948, pàg. 15.

60. A la mateixa pàgina hi trobem també un article titulat "España en Europa" que és un al·legat complet a la idea d'*España Centinela de Occidente: Lanzada Europa al lucro, al progreso mecánico, a la competencia espiritual, a la codicia febril de los bienes materiales, ha perdido en su espíritu todo cuanto puede ganar en bienestar y riqueza*. (...) "...tan idealista en un tiempo, tan soñadora y juvenil, tan llena de romántico fervor, se ha inclinado poco a poco, llevada por su ambición, de sus triunfos, de sus empresas colosales, a un torpe sensualismo primero y a un crudo realismo después." (...) "La más noble postura, limpia de odios es la de España, madre de naciones, solar de caballeros, merced a los cuales tiene en la Historia corona de Reina. ¿Cuándo acertaremos todos los españoles a serlo en espíritu y en verdad, no íberos, ni latinos, ni germánicos, ni sajones o francos, sino españoles de la España grande, libre, heroica y resuelta. Hoy, España, por su victoria bien ganada, por su postura energética y resuelta frente al comunismo, por su constancia en la vía recta que emprendió en aquel día memorable del 18 de julio de 1936, va atrayendo hacia sí las miradas de las demás naciones, que, quiéranlo o no, tienen que confesar su error, dándonos la razón." *Boletín La Salle*, desembre 1948, pàg. 12. En un sentit paral·lel d'identificació amb les consignes del règim, trobem la reproducció d'un escrit de la revista del Frente de Juventudes, *Juventud*, titulat, "Carta abierta al Presidente Truman y al alcalde de Nueva York". Es tracta d'una crítica a la festivitat que se celebra als Estats Units en honor a Colom en tant que italià i no pas espanyol, com es vol reivindicar. *Boletín La Salle*, novembre 1948, pàg. 2. Així mateix, poetes identificats amb la ideologia del franquisme com Pemán o Marquina seran citats en alguna ocasió. Del primer podem destacar la publicació de "Romance de los muertos en el campo", una elegia a la lluita desinteressada per salvar la pàtria, *Boletín La Salle*, novembre 1948, pàg. 3. Del segon, aprofitant el XI aniversari del *Día de la Victoria*, es publica "La guerra ha terminado", en què defensa la seguretat que ha donat el règim a tots els espanyols, *Boletín La Salle*, abril, 1950, pàg. 3. Lògicament, els alumnes també publicaran alguns escrits i comentaris entorn a figures rellevants del catolicisme, per exemple, sobre a un homenatge a Pius XII. *Boletín La Salle*, abril 1949.

Però aquesta vocació de dirigir una certa recristianització de la societat figuerenca en clau inicial nacionalcatòlica, a poc a poc tindrà també una orientació cap al tercer món, cap al camp de les missions. El desembre de 1952 apareix per primera vegada un apartat que porta per títol “Desde misiones”⁽⁶¹⁾ en què el germà T. Juan explicarà des del Marroc la seva visió sobre el possible procés que s’iniciava de rebel·lió contra França per assolir la independència amb ajuda dels americans. També aprofita per descriure la realitat de la religió islàmica i la vida en una ciutat com Casablanca. Ho ampliarà amb un altre article⁽⁶²⁾ entorn als costums de la societat especialment en el camp més espiritual.

Aquesta visió serà completada amb una altra sobre el Congo i la labor missional dels lassalianes en aquell país i en general a l'Àfrica subsahariana.⁽⁶³⁾ En aquest sentit, un exgermà que havia passat per Figueres escriurà també al cap d'uns anys: “*Hace días recibí su Memoria Escolar. Realmente resulta bella y artística. Mis cordiales felicitaciones. Mis negritos han quedado maravillados ante tanta hermosura. (...) Estoy contentísimo de trabajar en la conquista de los negros para Cristo. ¡Africa es la esperanza de la Iglesia! Nuestros jóvenes y viejos de color tienen hambre de catecismo y de saber. Lástima que no sean más numerosos los misioneros.*”⁽⁶⁴⁾

La imatge internacional que queda reflectida en els butlletins del col·legi no es limita a un proselitisme catòlic cap al món subdesenvolupat. També hi ha lloc per a la crítica al comunisme. Així, sota el títol de “El comando de Cristo” es publica un extracte traduït d'un llibre de Greta Palmer, suposem que *God's Underground in Rusia*: “*Sobre doscientos millones de seres humanos que tiene la URSS, sólo seis millones son comunistas. El resto, pese a las persecuciones y a los esfuerzos oficiales para extirpar la fe de sus almas, continua siendo anticomunista, y una gran cantidad de ellos fervorosos creyentes en Dios.*”⁽⁶⁵⁾

Com a reflex també d'aquesta mirada exterior, la realitat de la Guerra Civil espanyola amb el que suposà de polarització ideològica i, en part, religiosa, havia de tenir una presència efectiva en un col·legi de caire catòlic com La Salle de Figueres durant la llarga postguerra. Res que no fos un reflex de la societat i de la ciutat en què es movia i del règim polític que s'havia construït

61. *Boletín La Salle*, desembre 1952, pàg. 27.

62. *Boletín La Salle*, març 1953, pàg. 22.

63. *Boletín La Salle*, desembre 1953, pàg. 28.

64. *Boletín La Salle*, gener 1957, pàg. 5.

65. *Boletín La Salle*, desembre 1954, pàg. 3. Aquest no és l'únic cas de militància anticomunista. Vegeu un extens article entorn a una família que escapa d'Hongria (reproduït d'un òrgan parroquial titulat *Senda*): “Pasando el Telón de acero”, *Memoria Escolar*, 1953-54, pàg. 119-123.

des de 1939. Així, el 1955, l'opinió sobre la decisió, per part de l'Ajuntament figuerenc, de construir un monument públic als *caídos*, queda perfectament explicitada en el pensament oficial de l'escola: “*Ahora sí que podemos congratularnos y todo Figueras, ya que la erección del Monumento a nuestros gloriosos Mártires, es realidad tangible (...) proporcionando un merecido recuerdo, esculpiéndolo en piedra en memoria y prez de todos los que cayeron en la guerra de liberación española*”.⁽⁶⁶⁾

També, si ens fixem en el tema lingüístic, les comunicacions externes del col·legi no s'apartaran de la norma imperant durant aquells anys.⁽⁶⁷⁾ La llengua catalana tindrà una presència anecdòtica i vinculada gairebé sempre a aspectes folklòrics.⁽⁶⁸⁾ Així, al 1947 trobem un escrit de Miquel Golobardes escrit en castellà però sota el títol de *Les bruixes de Llers*.⁽⁶⁹⁾ A l'any següent apareix un article íntegrament en català signat per Joan Sutrà, però que en realitat és una reproducció de *Vida Parroquial* de 1933.⁽⁷⁰⁾ Aquest era, doncs, un nou element de connexió amb la tradició del catolicisme organitzat (i un cert catalanisme) d'abans de la guerra i que s'intentava reconstruir en els seus elements

66. *Boletín La Salle*, novembre 1955, pàg. 4. Un any abans, aquesta necessitat de legitimar la guerra i el règim a nivell local encara s'expressava d'aquesta manera: “*El lunes, tres lustros se cumplieron de la Libertad de la Ciudad, por las Tropas Nacionales. Quince años de aquel día de febrero, que el retumbar del cañón por la planicie ampurdanesa, sonaba a alegre repique de campanas a los oídos figuerenses, porque ello anunciaba la inminente liberación. Macabro recuerdo quiso dejar la furia roja, iluminando la ciudad con los resplandores de los incendios y llenándola sus calles de polvo y cascajo, con la voladura del Castillo de San Fernando. Entraron las banderas victoriosas al paso alegre de la paz con un haz de cinco flechas o con las aspas rojas de Borgoña o emblemas militares en sus camisas dorados. Para aquellos mozos de ímpetu sereno, de arrogante sencillez y rectura sin asperezas en esta conmemoración de fecha crucial en la historia de Figueras nuestros mejores sentimientos de gratitud han de ser para ellos y para los que dejaron su sangre en los campos de batalla y para los que cayeron por montes y sendas como nos recuerdan estos hotos hincados en el AMPURDAN. Renovemos en esta fecha que quedará indeleble en los anales de la Ciudad, el agradecimiento al Ejército liberador y al Caudillo invencible y al Señor que sigue protegiéndonos en los venturosos tiempos de la paz.*” *Memoria Escolar*, 1953-54, pàg. 17-18.

67. El material treballat per aquest article no ens permet afirmar que “els col·legis dels ordes ensenyants han esdevingut un mitjà poderosíssim per castellanitzar les classes mitjanes del nostre país” o que “han col·laborat a la política uniformadora del nou estat” com conclou Jordi Monés a *L'escola a Catalunya sota el franquisme...*, pàg. 152. Tampoc no s'han apreciat articles ni comentaris que aprofundeixin en un procés dissenyat i organitzat de substitució lingüística o cultural. Evidentment, però, tampoc en sentit de la mínima defensa de la llengua catalana o d'una idea nacional del país.

68. Es comenten algunes expressions catalanes sota el concepte d'expressions populars catalanes: “amb tots els ets i uts”, “a la tun tun”, *Boletín La Salle*, octubre 1948, pàg. 8. També, el germà Henri Garrigue des de Béziers escriu un poema “El Porró català”, *Boletín La Salle*, juny 1951, pàg. 29.

69. *Boletín La Salle*, juny 1947, pàg. 7.

70. Es tracta d'una narració entorn a una excursió a Núria. *Boletín La Salle*, febrer 1948, pàg. 9-11. De fet, Golobardes serà present al butlletí a través d'altres articles, sempre relacionats amb la divulgació del patrimoni artístic de la comarca: Sant Pere de Roda, Empúries, Sant Quirze de Colera, *Boletín La Salle*, abril 1947, pàg. 14-15 i maig 1947, pàg. 8. També entorn a fets històrics com “Del sitio de Peralada en 1285”, *Boletín La Salle*, desembre 1947, pàg. 8. Ocasionalment sobre aspectes populars: “Fiestas y bailes del Ampurdán”, *Boletín La Salle*, desembre 1948, pàg. 8-9.

fonamentals, com hem comprovat amb els lligams amb la nova Acció Catòlica. Més endavant, del mateix Sutrà, es publica també un escrit contemporani (guanyador del premi a la secció catalana als Jocs Florals de Perpinyà) però en la mateixa línia argumental: *Els meus records de Sant Martí del Canigó*.⁽⁷¹⁾

En un sentit paral·lel de foment del coneixement de l'entorn, sense que coneguem la llengua en què es dictaren les conferències, al 12 de març de 1950, J. Pujol dissertà a les aules del col·legi sobre *Las gentes y las lenguas* i, poc després, Joan Guillamet, sobre *Personajes de los mitos populares*.⁽⁷²⁾

Finalment, un darrer element a comentar són els passis de pel·lícules a l'escola, un element diferenciador en relació amb els altres centres d'ensenyament comarcals. Les característiques de la filmografia que hem pogut extreure dels materials publicats és diversa, però en destaquen tres àmbits fonamentals: l'entreteniment, la història i la formació religiosa. Entre les primeres podem citar *La máscara de hierro* (James Whale, 1939), *El ladrón de Bagdad* (Ludwing Berger, 1940), *Justicia Corsa* (Gregory Ratoff, 1941) o *Benarnejí* (Luis Lucia, 1949). Entre les segones, *Eugenia de Montijo* (José López Rubio, 1944), *Los últimos de Filipinas* (Antonio Roman, 1945) o *Locura de amor* (Juan de Orduña, 1948). Finalment, les religioses, amb tota la voluntat de proselitisme incorporada, com *Almas en lucha* (Marcel Blistène, 1948), un llargmetratge molt popular en cercles catòlics a França o *Canción de Bernardeta* (Henry King, 1943), no menys coneguda en tractar el tema de Lorda, i *Fabiola* (Alessandro Blasetti, 1948), més centrada en els primers anys del cristianisme. Generalment aquestes darreres eren la tipologia que es projectaven en ocasions de festivitats senyalades o trobades d'exalumnes.

Però molt probablement, seria la tragicomèdia, *Vivir en paz* (Luigi Zampa, 1947) que descriu la Itàlia del final de la segona guerra mundial i que intenta trobar elements de convivència humana en el marc d'una comunitat rural plena de personatges antagònics políticament, la que ens permetria connectar més directament amb la interpretació del que estava essent la postguerra en l'àmbit d'una petita ciutat com Figueres i que un col·legi religiós, amb una certa hegemonia en l'àmbit de l'ensenyament, estava vehiculant idealment. Una visió perfectament integrada en el rol que l'Església catòlica estava jugant en aquells anys i que entronca amb la seva tradició immediata.

Podem concloure, doncs, que tots aquests elements que conformen l'ideari i la pràctica del col·legi durant la postguerra que hem vingut ressenyant

71. *Boletín La Salle*, juny 1950, pàg. 20.

72. *Boletín La Salle*, abril 1950, pàg. 3. Cal remarcar que Joan Guillamet també serà un habitual a les pàgines del *Boletín* amb escrits de temàtiques tant empordaneses com religioses.

i que es transmeten nítidament a través dels seus òrgans de difusió, tenen un sòlid arrelament en la tradició del catolicisme oficial que des de feia un segle intentava fer-se un lloc en la modernitat contemporània. El paper de l'Església catòlica i les seves institucions maldaven per mantenir i transmetre una concepció del món en un entorn que, des del primer terç del segle XIX, no sempre era favorable, i menys en una Figueres amb un espai públic acceleradament secularitat. Amb la guerra finalitzada i la construcció d'un estat al qual li havia donat suport, les possibilitats de portar a terme les seves polítiques educatives i, per extensió intentar l'hegemonia a la societat, s'havien incrementat exponencialment. Quan encara a l'any 1956 es posa en boca del papa Pius X que “*para combatir la propaganda antireligiosa y la descristianización de las masas, emprendamos una cruzada para la enseñanza del catecismo*”,⁽⁷³⁾ no es fa un exercici d'història, sinó de profund presentisme.

D'aquesta manera, les pors seculars contra al món exterior canviant, l'experiència del passat recent (no només de la guerra civil) i un intent de protecció de l'espai social catòlic fan, que un simple article (*¡Alerta!*) entorn a les vacances escolars d'estiu, es converteixi en un veritable (i transparent) programa ideològic del moment: “*Alerta: ¿contra quién? Contra todo aquel que pretenda robar la paz del alma y la alegría de la buena conciencia. Alerta contra los malos amigos que os puedan pervertir. Alerta contra las malas lecturas, que os puedan envenenar. Alerta con las playas donde podéis perder la vestidura de la pureza. Alerta, en fin contra todas las ocasiones en que podáis ofender a Dios*”.⁽⁷⁴⁾

Els canvis demogràfics, l'estabilització del règim, una economia creixent, una diversificació de lleure públic, el distanciament temporal de la guerra i una Església en un ràpid reposicionament polític, modificaran necessàriament la realitat de les estructures d'ensenyament catòliques i la seva presència en l'espai ciutadà. També la dels Fossos. Tanmateix, l'etapa d'anàlisi de La Salle figuerenca durant el franquisme tardà cal formular-la des de materials diferents, ja que deixen de publicar-se els seus butlletins i memòries interns.

73. Es tracta d'exemplificar amb paraules autoritzades la necessitat que els batxillers del col·legi col·laborin en la catequesi. *Boletín La Salle*, febrer 1956, pàg. 19.

74. *Boletín La Salle*, juliol 1947, pàg. 5. Sobre el comportament estival encara podem trobar, en aquest cas escrit per un alumne, un exemple més: “El escolar cristiano en tiempo de vacaciones”. *Boletín La Salle*, octubre 1948, pàg. 5. La moral havia d'acompanyar l'estudiant en tota la seva vida, fins i tot un cop deixat el col·legi. Així, el 1949, en la reunió de l'assemblea anual de l'Asociación La Salle es va proposar “*la hermosa sugerencia de la orientación de los bachilleres recién salidos del Colegio, en lo referente a su acomodo de pensiones y casas de huéspedes moral y materialmente solventes en su entrada en la vida universitaria. De ello se encargaría la Asociación previo estrecho contacto con las Asociaciones ubicadas en las distintas capitales universitarias*.” *Vida Parroquial*, núm. 591, de 16 de desembre de 1949, pàg. 2.